

Córdoba, institució que van dirigir fins arribar a ser-ne propietaris (el col·legi el traspasaren l'any 1988, però segueix funcionant encara avui sota una altra direcció). Els col·legis Cervantes eren una iniciativa del govern de la República a Mèxic per donar feina als mestres exiliats i per crear escoles fora de Mèxic DF. El seu alumnat era majoritàriament mexicà, i això va fer que mestres com els Bargés fessin una vertadera immersió en la cultura mexicana. El de Córdoba va assolir un gran prestigi.

Els germans Bargés Barba es jubilaren i moriren a Mèxic. Un d'ells, l'Antoni, no va tornar mai més a Catalunya; la Lluïsa i en Josep, sí, en estades curtes, perquè aquí ja no els quedaven més que records, nostàlgies i algun amic. Això no obstant, mantingueren sempre viu el contacte i l'interès per la cultura catalana i per la situació del seu país, com ho mostra la correspondència que ha pogut conèixer Salomó Marquès. A poc a poc, doncs, podem anar omplint de contingut i d'humanitat aquesta història que encara tenim embastada. Amb tota probabilitat, algunes institucions públiques podrien contribuir-hi d'una manera més decidida.

Xavier Besalú

La muntanya, a escala humana

RODRÍGUEZ, Zisko; PINSACH, Joan.

Denali, la realitat d'un somni.

Diputació de Girona.
Col·lecció Josep Pla, 14.
Girona, 2005. 125 pàgines.

Denali és el nom que els indis d'Alaska donen a la muntanya que als nostres atles apareix com a McKinley, i que amb els seus 6.194 metres és el pic més elevat d'Amèrica del Nord. En aquest llibre, breu, però intens i emotiu, s'explica l'aventura que hi visqueren l'any 2002 Zisko Rodríguez i els seus companys d'escala del Club Alpí Palamós.

Com en una òpera wagneriana, el text ens prepara amb una «obertura» sobre el que significa per als autors l'experiència de l'escalada. Tot seguit, la descripció del gegant Denali, el *leitmotiv* amb què la narració avança en paral·lel a l'ascensió dels protagonistes, va endinsant el lector de manera vívida en un món gairebé irreal, només comprensible a través dels ulls i les paraules dels que l'han viscut de prop. A mig llibre, tot just passat el clímax narratiu en haver fet el cim, un sobtat anticlímax —l'accident que alguns membres de l'expedició van patir durant el descens— ens aparta bruscament del somni de l'escalador i ens submergeix en l'ordalia viscuda per en Zisko, els seus esforços físics i mentals per adaptar-se al nou estat en què les dures

lleis de la muntanya —i de la vida— l'han deixat. I és aquí on les reflexions dels protagonistes desvetllen, en una reacció atàvica, la reflexió del lector sobre la pròpia fragilitat, sobre la tremenda desprotecció en què l'home es troba davant la natura cega, davant dels capricis del destí. Amb un llenguatge estranyament senzill i alhora commovedor, digne d'escriptors molt consolidats, els autors saben mantenir despert en tot moment l'interès per la narració, mentre es permeten, en una mostra de petita sublimitat, arribar a l'ànima del lector sensible per fer-ne sortir les inquietuds més ocultes, i també l'alegria de compartir unes sensacions i uns sentiments en clau solidària. Un llibre de muntanya, sí, però a escala humana.

Dani Vivern

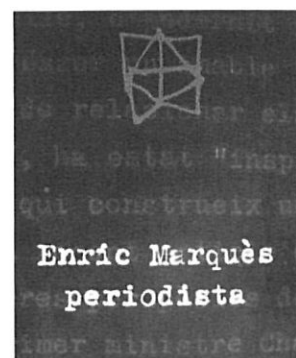
La mirada incòmoda d'Enric Marquès

LANAO, Pau; VINYOLÉS, Carme;
TORNÉS, Miquel;
MORANTE, Florentí (disseny).

Enric Marquès, periodista.

Ajuntament de Girona,
Diputació de Girona, Grup El Punt.
Girona, 2005. 303 pàgines.

El nom d'Enric Marquès sol anar acompanyat de qualificatius com «compromès», «pessimista» o «incòmode», cosa que, segons com es miri, no és gaire bon senyal. Ara, quan

fa més de 10 anys que aquesta mirada «incòmoda» va deixar d'observar, críticament, el que passava a Girona, s'ha publicat *Enric Marquès, periodista*, llibre que recull la seva trajectòria als mitjans de comunicació. El primer que s'ha de dir, a propòsit del títol escollit, és que no es tracta pas d'un llibre sobre un periodista, ja que Enric Marquès (1931-1994) va ser, sobretot, un artista, un agitador i un intel·lectual antifranchista, que també va practicar el periodisme. Quan un va passant les pàgines del volum ja se n'adona, d'això, i està clar que les seves cròniques periodístiques i els seus articles d'opinió no van pas constituir el centre de la seva trajectòria professional, sinó que, en tot cas, la van complementar.

El llibre té una part biogràfica i una altra que recull la seva producció periodística. La primera part repassa la trajectòria de Marquès, tot destacant-ne els moments més significatius i apuntant la seva contribució al món artístic, polític i periodístic. Recordem-ho:

NOVETATS

CURBET, Quim. *Girona contada a un transeünte*. Girona: CCG, 2005. 88 p.

DIVERSOS AUTORS. *25 anys de premis Sant Jordi, Sarrià de Ter. Recull de Poemes*. Girona: CCG, 2005. 156 p.

DIVERSOS AUTORS. *El patrimoni del Pla de l'Estany*. Banyoles: Consell Comarcal del Pla de l'Estany, 2005. 670 p.

DIVERSOS AUTORS. *Polseres i altres autors*. Figueres: Brau, 2005. 112 p.

FAURO, Maria; MINOBIS, Pep; MINOBIS, Berto; SUREDA, Marc; TREMOLEDA, Joaquim. *Del Mont al Fluvià. Besalú, Beuda, Maià de Montcal, Sant Ferriol*. Girona: Diputació, 2005. 175 p.

GIRONES I DOMENECH, Albert. *Guies ferrades, coves i indrets de la Costa Brava*. Barcelona: La Butxaca de Muntanya, 2005. 239 p.

JAILE BENITEZ, Josep Maria. *Técnica de consolidación en contabilidad*. Girona: Sant Julià, 2004. 299 p.

LACOMBE, Jean-Pierre [direcció]; CAMIADE, Martine [coordinació]; LUNA, Xavier [coordinació]. *L'Albera. Vinyes i vinyaters*. Perpinyà/Barcelona: Universitat de Perpinyà / Universitat Autònoma de Barcelona, 2004. 200 p.

LANAO, Pau; TORNIS, Miquel [et al.]. *Enric Marquès periodista*. Girona: Ajuntament/Diputació, 2005. 303 p.

LUCH, Ernest. *La passió per la música. Recerques d'un melòman il·lustrat* [pròleg i edició d'Oriol Pérez i Treviño]. Girona: CCG, 2004. 99 p.

MALLOL I DEULOFEU, Tomàs. *Si la memòria no em falla*. Girona: CCG, 2005. 378 p.

MASFERRER I TOLOSA, Amadeu. *Tot sol i a les fosques*. Girona: CCG, 2005. 160 p.

MIR I SERRA, Miquel. *Entre el roig i el negre. Una crònica de la Barcelona anarquista*. Girona: CCG, 2005. 252 p.

NAVARRO I SASTRE, Natàlia; BOSCH I ARAGO, Rafel [coords.]. *11 anys, 111 visions. Fotògrafs per la Pau*. Girona: Diputació, 2004. 172 p.

de jove, va fugir de la grisor de la Girona franquista per buscar alè artístic i vital a París, on es va establir durant uns quants anys i des d'on va iniciar una sèrie de col·laboracions per a la revista *Presència*, sota el pseudònim d'Eugeni Ribalta; després, quan va tornar a Girona, va desplegar una intensa activitat cultural i social, especialment a l'ADAG, i va participar en la fundació del *Punt Diari*.

El recorregut biogràfic és acompanyat dels comentaris que hi aporten alguns dels que el van tractar i conèixer de prop, els que hi van treballar, els que li van fer costat perquè compartien un projecte artístic i social similar, i també els que, si se l'escoltaven, ho feien sense ganes perquè no volien ser renyats o advertits sobre la manera com es feien les coses a la ciutat. Els articles d'Anny Henry Marquès i Lucía Marquès tracten el seu vessant familiar i humà. Aquesta part també inclou un text inèdit del mateix Marquès en què repassa la situació de l'art a Girona a principi dels anys setanta, i la reproducció de cinc pintures, que mostren la mort del Che, la guerra del Vietnam, la lluita per l'amnistia dels presoners polítics i el president Macià damunt un paisatge de Llagostera. Uns motius inspiradors que són tota una targeta de presentació.

La segona part del llibre és la que recull estrictament la seva obra periodística. Són

bàsicament cròniques, articles d'opinió i, per descomptat, els seus treballs gràfics, que va publicar entre 1967 i 1994 en diversos mitjans de comunicació, bàsicament *Presència*, *El Punt* i *Revista de Girona*, però també altres publicacions més petites. També hi ha els escrits de la sèrie «Pop miscel·lània», uns textos breus aparentment informatius (notícies), però amb elements d'opinió. Del seu treball com a il·lustrador, s'inclouen dibuixos, gravats i guaixos, il·lustracions de la ciutat, dibuixos ràpids de sessions judicials, portades de publicacions dibuixades a partir de fotografies, etc. Alguns d'aquests articles ja s'havien recollit en el volum *L'art, la ciutat i el món* (Diputació de Girona, 1996). En total són 140 articles i 120 il·lustracions, que permeten fer-se una idea força clara de la visió que Marquès tenia de les coses i del seu entorn. El fet que es tracti d'una edició de dimensions considerables ha permès cuidar els aspectes visuals, especialment les reproduccions, fet que s'agraeix. En general, el llibre es llegeix i es veu molt bé, llevat dels articles breus de la sèrie «Pop miscel·lània», que s'han encabit en una franja horitzontal negra, a vegades a sota i a vegades al costat, i queden tallats per la meitat a cada plana.

Marquès va començar a escriure cròniques periodístiques als 36 anys. Des d'aquell París dels anys seixanta, Girona s'havia de

veure forçosament molt petita. Ell va aportar a *Presència* un punt de vista extern, amb algunes de les idees que llavors circulaven pels països més o menys normals, però que aquí, en el millor dels casos, podien dur fàcilment al tancament d'una publicació. Els seus textos sobre art, literatura, ciència i política, sobre la ciutat de Girona i la seva transformació, les seves opinions sobre artistes locals i les seves crítiques de la vida cultural i artística traspuen un alt grau de compromís polític i una urgent necessitat de transformació social des del marxisme. Només cal fixar-se en els títols: «El vedetisme, la malaltia senil del capitalisme», «L'art, l'artista i la societat», «El "Diari de campanya" de Guevara», «Estats Units: el mite de la democràcia»...

Els anys vuitanta, quan les seves idees ja anaven per un costat i les transformacions de la ciutat per un altre, va publicar a *El Punt* una sèrie d'articles crítics sobre els canvis a Girona. És el cas de «Cultura gironina de paper couché», «A qui enamora la nova Girona?» o «Les cases de l'Onyar. La genuïna imatge de Girona». Marquès carregava contra la «pintoresca» rehabilitació de la contrafaçana del riu, la construcció de la variant de la N-II per Sant Daniel, el preu de l'habitatge o la precarietat dels serveis públics, per posar alguns exemples. La veritat és que costa

d'entendre que els seus articles molestessin tant com es diu que van molestar, però és possible que si van provocar alguna urticària fos per la falta de costum en el sa exercici de saber encaixar la crítica amb esportivitat. Si sense crítica no hi pot haver normalitat, els articles de Marquès eren absolutament «normals». D'altra banda, ara ja són un document de la història urbana recent que complementa de manera higiènica una certa visió narcisista de la ciutat que es va anar instaurant al llarg d'aquells anys, i que encara dura. Per això, tornar-se a trobar amb aquella mirada «compromesa» i, segons sembla, «incòmoda», ha estat una bona idea.

Salvador Cargol

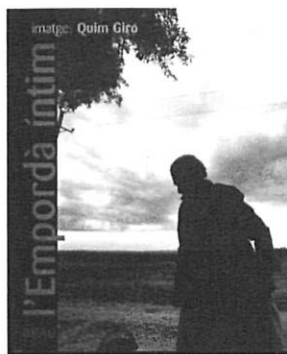

Imatges per a una descoberta

L'Empordà íntim.

Fotografies: Quim Giró.
Text: Moisès de Pablo.
Braú edicions.
Girona, 2005.

L'Associació de Municipis Salines Bassegoda acull 18 municipis d'aquell «Empordà per descobrir» que queda emmarcat pel Fluvià, la Muga i l'Alta Garrotxa. És aquell territori «més a ponent de l'A-7» que es defineix pel massís de les Salines, per la progressiva transformació del paisatge empordanès en garrotxí i

per la presència de l'important pantà de Boadella. Els textos que inicien el llibre *L'Empordà íntim* ens preparen per endinsar-nos en un territori a voltes feréstec, sovint amable, d'aspecte físic i paisatgístic més centreeuropeu del que li permetria la latitud, i amb una gent de profundes arrels en les seves terres.

A partir d'aquí, estem a punt per al periple visual que ens n'ofereix el fotoperiodista figuerenc Quim Giró. Les imatges —una vuitantena— recullen tota mena d'aspectes sota un prisma afavoridor del detall en detriment de conjunts. Més que sintetitzar, d'acumular quantes més impressions millor en una sola fotografia, el que fa és justament el contrari: es dedica a analitzar aspectes parcials —però suficients— per insinuar una atmosfera, una acció, una feina, una persona, una actitud o un objecte.

Les imatges no porten cap indicació a peu de pàgina. Les explicacions —o peus de foto, per entendre'ns— van totes juntes al darrere del llibre, acompanyades d'una còpia en petit de la imatge a què fan referència. Al principi, em va semblar una mala idea, per allò que resulta incòmode anar saltant al final cada vegada que vols consultar què és aquella foto o aquella altra. Fins que t'adones que no cal fer aquest exercici. Les fotos ja «són» per si mateixes, i ben poca explicació requereixen, almenys en aquest llibre. La prova és que les «explicacions» del final són brevíssimes, redundants: quasi no calen, i en tot cas serveixen per donar nom, per batejar cadascuna de les imatges. S'aguanten, plenament, per si mateixes.

Dani Vivern

Àlbum de rosincs

PARADA, Martí (coord.).

La gent gran de Roses. Cent vides, mil històries 1903/1918.

Ajuntament de Roses, 2005.
230 pàgines.

La recuperació de la democràcia municipal en el postfranquisme va propiciar un ampli seguit de publicacions que emfatitzaren la voluntat de documentar els paisatges naturals, arquitectònics i festius dels pobles i viles de Catalunya. L'objectiu era fer reconèixer mitjançant la fotografia antiga els elements patrimonials i històrics necessaris

per reconstruir les identitats col·lectives nacional i local.

Assossegat aquell impuls, no s'ha deixat d'utilitzar la fotografia com a mitjà especialment apte per vehicular discursos culturals i polítics de tota mena. A hores d'ara, s'instal·la un nou afany: descobrir el paisatge humà, manta vegades soterrat. Aquest és el cas de *La gent gran de Roses*, un document directe sobre les persones: el catàleg del deganat rosinc d'avis i àvies.

La fórmula ha estat presentar un retaule fresc i viu compost per imatges en blanc i negre i un apunt biogràfic essencial que els mateixos protagonistes han posat en valor a l'hora de fixar allò que els ha marcat més en la seva particular aventura de la vida.

La gent gran de Roses no és un llibre d'història ni d'antropologia, però les dues disciplines s'hi fan presents sense pretensions acadèmiques. El tremp narratiu i conceptual beu de la periodística. Aquest és un compendi de mirades i memòria popular. Això vol dir un testimoni ple de vida, amor, desamor, treball i anonimat. I l'Ajuntament de Roses n'ha sabut fer homenatge.

Sempre costa trobar el punt just a l'hora de treballar amb intangibles com la sensibilitat i el rigor, l'efectivisme i la utilitat. Els editors, però, se n'han sortit.

Carles Sapena